

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ACTA PAEDAGOGICA VOLYNIENSES

Випуск 6

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Вітюк Валентина Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки (*головний редактор*);

Антонюк Володимир Зіновійович, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та соціальної роботи, Волинський національний університет імені Лесі Українки (*відповідальний секретар*);

Брушневська Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Ємчик Олександра Григорівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Красонь Катаржина (Krasoń Katarzyna), prof. dr hab, заступник декана з наукової роботи, Сілезький університет у Катовіце, Польща;

Кузава Ірина Борисівна, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Лякішева Анна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Пріма Дмитро Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Семенов Олександр Сергійович, доктор педагогічних наук, доцент, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Семенова Наталія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Журнал ухвалено до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
27 грудня 2022 р., протокол № 15

Науковий журнал «Acta Paedagogica Volynienses»
zareєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 24807-14747Р від 27.04.2021)

«Acta Paedagogica Volynienses» включено до Переліку наукових фахових видань України
категорії Б у галузі педагогічних наук (спеціальності 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта,
016 – Спеціальна освіта) відповідно до Наказу МОН України
від 29.06.2021 № 735 (додаток 4).

Офіційний сайт видання: www.journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2786-4693 (Print)

ISSN 2786-4707 (Online)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.6>

Ольга МОРЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методик навчання, Хортицька національна академія, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Україна, 69017

ORCID: 0000-0002-6774-7753

Бібліографічний опис статті: Моренко, О. (2022). Підготовка вчителів початкової школи до здійснення національно-патріотичного виховання учнів: компетентнісний підхід. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 36–43, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.6>

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД

Стаття присвячена одній з актуальних проблем підготовки майбутніх вчителів початкової школи до здійснення національно патріотичного виховання. Розкрито питання професійної підготовки вчителів початкової школи у світлі нових вимог сучасності та нормативно-правових документів для забезпечення національно-патріотичного виховання, зокрема, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Розкривається сутність компетентнісного та діяльнісного підходу у цьому процесі. Основна увага зосереджується на ролі вчителя початкової школи у організації умов діяльності учнів для реалізації мети і завдань національно-патріотичного виховання молодших школярів. Встановлено, що підготовка майбутнього вчителя початкової школи на засадах компетентнісного підходу у світлі вимог українського сьогодення вимагає забезпечення досконалих умов професійної підготовки та вимагає усвідомлення ролі студента у процесі його професійного становлення, підготовки до постійного самовдосконалення та самореалізації, вміння відчувати високий особистий смисл всього, що відбувається в процесі професійної діяльності. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу, а громадянські та соціальні компетентності належать до ключових компетентностей здобувачів освіти першого рівня. Формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу – один з ціннісних орієнтирів на якому ґрунтується реалізація мети початкової освіти. Процес формування патріотичних поглядів і переконань потребує постійного удосконалення і коригування шляхів, змісту та комплексу заходів для здобувачів освіти різних вікових категорій у закладах освіти всіх ступенів.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, вчитель початкових класів, компетентнісний та діяльнісний підходи.

Olha MORENKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Teaching Methods, Khortytsia National Academy, Naukove Mistechko str., 59, Zaporizhzhia, Ukraine, 69017

ORCID: 0000-0002-6774-7753

To cite this article: Morenko, O. (2022). Pidhotovka vchyteliv pochatkovij shkoly do zdiysnennya natsional'no-patriotychnoho vihovannya uchniv: kompetentny pidhid [Preparatory teachers of primary school before the implementation of national-patriotic education of students a competent approach]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 36–43, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.6>

PREPARATORY TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL BEFORE THE IMPLEMENTATION OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS: A COMPETENT APPROACH

The article is devoted to one of the urgent problems of training future primary school teachers to carry out nationally patriotic education. The issue of professional training of primary school teachers in the light of new modern requirements and legal documents to ensure national-patriotic education, in particular, the Concept of national-patriotic education of children and youth, is revealed. The essence of the competence and activity approach in this process is revealed. The main focus is on the role of the primary school teacher in organizing the conditions of students' activities to realize the goals and objectives of national-patriotic education of younger schoolchildren.

It has been established that the training of a future primary school teacher based on the competence approach in the light of the requirements of the Ukrainian present requires ensuring perfect conditions for professional training and requires awareness of the role of the student in the process of his professional formation, preparation for constant self-improvement and self-realization, the ability to feel a high personal meaning of everything that is happening in the process of professional activity. The State Standard of Primary Education states that the requirements for mandatory learning outcomes are determined taking into account the competency approach, and civic and social competencies are among the key competencies of first-level education learners. The formation of an active civic position, responsibility for one's life, development of the community and society, preservation of the surrounding world - one of the value guidelines on which the implementation of the goal of primary education is based. The process of formation of patriotic views and beliefs requires constant improvement and adjustment of ways, content and set of activities for education seekers of different age categories in educational institutions of all levels.

Key words: national and patriotic education, primary school teacher, competent and proactive approach.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає необхідність переосмислення та аналізу існуючих засад діяльності закладів освіти, дослідження засобів та методів існуючого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей: Задача освітян – сформувані освічених громадян, патріотів своєї Батьківщини, відповідальних та усвідомлених українців, які здатні до ризику та інновацій.

Це набуває особливого значення в умовах воєнних дій на території нашої держави та реформи системи освіти – Нової Української Школи. Випускники нової школи – це майбутнє покоління країни, яке буде надалі розвивати її у майбутньому. Значний вплив на розвиток учня його виховання здійснюється у закладах освіти – педагогами. Роль вчителя, рівень його компетентності, патріотичних поглядів, переконань, прийняття базових цінностей української держави і громадянського суспільства та постулатів, які їх відображають (свобода, рівність, братерство, тощо) є важливими складовими національно-патріотичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор.

Основними орієнтирами у підготовці майбутніх вчителів початкової школи у питаннях національно-патріотичного виховання мають слугувати основні положення документів нормативно-правової бази держави (Концепції національно-патріотичного виховання дітей

та молоді (2022), Закон України «Про освіту» (2019), Державного стандарту початкової освіти (2018), професійний стандарт "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти» (2020) та ін.). У працях науковців приділена значна увага основним положенням дидактики професійної освіти майбутніх учителів (І. Бех, С. Вітвіцька, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А. Капська, Н. Нічкало, О. Савченко, С. Сисоєва, О. Ярошенко та ін.), концептуальним засадам, зокрема аспектам формування змісту, форм та методів професійної підготовки, розвитку провідних якостей та компетенцій майбутніх фахівців (О. Дубасенюк, Н. Бібік, А. Крамаренко, О. Матвієнко, І. Осадченко, О. Савченко, О. Гайдамака та ін.).

Вихованню у дітей і молоді патріотизму надавали першочергового значення корифеї вітчизняної педагогіки (С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.), українські дослідники приділяли увагу формуванню в учнів патріотичних почуттів, національної самосвідомості (Т. Бондаренко, В. Борисова, О. Вишневецького та ін.) та розглядали їх психологічні аспекти (Й. Боришевський, В. Киричук О. Киричук, О. Сухомлинська, та ін.)

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Сучасному суспільству потрібні громадяни, які здатні приймати нестандартні рішення, творчо підходити до вирішення проблем, самооцінювати результати своєї діяльності, вміти мислити гнучко, динамічно, бути здатним орієнтуватися у мінливості життя пам'ятаючи хто вони є.. Впровадження Концепція Нової української школи сприяло необхідності в оновленні методів і прийомів навчання, запровадження сучасних освітніх технологій у процес формування в дітей предметних і життєвих

компетентностей (особливо громадянської та соціальної), як важливої складової національно-патріотичного виховання. Національно-патріотичне виховання має сприяти зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави, єднанню українського народу, Нормативно-правові документи для забезпечення національно-патріотичного виховання визначають низку заходів для навчальних закладів, що окреслюють напрями і шляхи розвитку національно-патріотичного виховання в освітньому просторі України у відповідності до рівнів Національної рамки кваліфікацій. Однак, питання національно-патріотичного виховання саме через призму компетентностей потребує уточнення.

Формулювання цілей тез (постановка завдання) полягає у висвітленні теоретичного аспекту підготовки майбутніх учителів початкових класів до національно-патріотичного виховання учнів у компетентнісному вимірі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних результатів. У нашій країні особлива увага приділяється питанню національно-патріотичного виховання, в умовах сьогодення, виникає необхідність переосмислення зробленого (аналіз існуючих засад діяльності закладів освіти, дослідження засобів та методів його реалізації) та здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді, а саме формування такої особистості, якій властиве відчуття європейської громадянськості, яка здатна жити і діяти в умовах соціально-економічної невизначеності і водночас залишатися патріотом своєї Батьківщини, мати сформовану національну самосвідомість (Kontseptsiiia, 2022).

У жорстоких реаліях воєнного стану в Україні перед освітянами стоїть важливе завдання – об'єднання зусиль педагогічної та громадської спільнот на засадах взаєморозуміння, співробітництва щодо захисту прав та свобод, оволодіння дітьми універсальними цінностями та моделями поведінки, які складають основу світової культури. Водночас, маємо пам'ятати, що процес формування патріотичних поглядів і переконань потребує часу та постійного удосконалення і коригування шляхів, змісту та комплексу заходів

для учнів різних вікових категорій у закладах освіти всіх ступенів.

Відповідно до Закону України «Про освіту» Закону України «Про повну загальну середню освіту» (ст. 15), Концепції Нової української школи виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу та наскрізним процесом, що охоплює всі сфери шкільного життя і має ґрунтуватися на цінностях (Kontseptsiiia, 2022, Lyst MON, 2022).

Наказом МОН України затверджено «Концепцію Національно-патріотичного виховання дітей і молоді в Україні», Її ідея об'єднати різні народи, національні та етнічні групи, які проживають на території України, довкола ідеї української державності, українського громадянства, української культури. Виховання демократичного громадянства спрямовано на реалізацію освітніх заходів, що допомагають молоді брати активну участь у житті суспільства, формування активної громадянської позиції, виховання в душі взаємоповаги та розуміння (Kontseptsiiia, 2022).

Метою національно-патріотичного виховання визначено становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності. Серед основних складових національно-патріотичного виховання в Концепції виокремленні громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання (Kontseptsiiia, 2022).

Національно-патріотичне виховання має сприяти зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави, єднанню українського народу, Процес патріотичного виховання дітей і молоді повинен мати випереджувальний характер, відповідати віковим і сенситивним періодам розвитку дитини та особистісним характеристикам, ґрунтуватися на духовно-моральних засадах.

Патріотичне виховання – це організований, планомірний та цілеспрямований процес засво-

ення особистістю національних цінностей і норм культури, спрямований на формування у неї громадянської самосвідомості, патріотичних переконань і поведінки, готовності до захисту Вітчизни. Простежується зв'язок саме з громадянською та соціальною компетентностями (Entsyklopediia osvity, 2008).

На думку О. Стьопіної, патріотизм – це інтегральна цінність та духовно-моральна якість особистості, що виражається в почутті любові до Батьківщини та відчутті духовного зв'язку з нею, моральній відповідальності за долю Батьківщини і готовності її захищати, вільному етнічному та національному самовизначенні, свідомому збереженні та примноженні національних духовних і матеріальних цінностей (Stopina, 2007, р. 12). Дослідниця визначає вищий ступінь патріотизму, в основі якого лежить державна ідеологія, і вважає важливою метою виховання саме розвиток у дітей державницького почуття.

Українська національна ідеологія – ідеологія державотворення, державозбереження, палкого патріотизму і високої громадянськості, якою має успішно оволодіти молоде покоління що є метою об'єднання педагогічної та батьківської спільноти.

Кінцевим результатом патріотичного виховання має бути сформована цілісна особистість – повноправна, самостійна та творча, яка відчуває єдність з українською національною культурою, ідентифікує себе з українською нацією й реалізує свої можливості на благо України.

Завдання патріотичного виховання успішно вирішуються у випадку, якщо виховний процес проводиться плановірно і комплексно, якщо в цю діяльність включені як суб'єкти, так і об'єкти патріотичного виховання; забезпечується узгодження виховних дій усіх категорій педагогічних працівників, враховуються індивідуальні якості і особливості учнів, аналізуються умови, в яких відбувається процес патріотичного виховання, використовуються різноманітні форми й методи.

Впровадження національно-патріотичного виховання має починатися з першого рівня повної загальної середньої освіти (Національна рамка кваліфікацій) паралельно з формуванням основних компетентностей школярів.

Визначити головні орієнтири допоможе модель випускника початкової школи. Випус-

кник початкової школи – особистість, громадянин України, патріот, інноватор,

У Державному стандарті початкової освіти визначено:

– мету початкової освіти – всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості;

– ціннісні орієнтири на яких ґрунтується мета. Ціннісний орієнтир національно-патріотичного виховання – формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу:

– ключові компетентності. Громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, тощо.

Громадянська компетентність є однією з ключових компетентностей формування людини-громадянина – це сукупність освітніх елементів, що складається з системи знань, умінь, навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які допомагають людині усвідомити своє місце в суспільстві, обов'язок і відповідальність перед державою. здатність активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства.

Соціальна компетентність – це вміння співпрацювати в команді та групі, визначати виконання ролі у суспільстві, ставити та реалізовувати мету та соціальні проекти. Головними соціальними ролями в цій компетентності є особистість, патріот та інноватор. Патріот своєї країни – громадянин, який має активну позицію, працює на користь України, діє згідно з моральними принципами, знає та поважає гідність та права людини. Інноватор здатний створювати нові проекти, змінювати навколишній світ, розвивати економіку та вчитися впродовж життя.

У вихованні громадянина велика роль належить початковій школі. Ефективність діяльності вчителя залежить від: усвідомлення, в чому полягає сутність такого складного феномена

як національно-патріотичне виховання та його складових; відповідно обраних пріоритетних напрямів і принципів, що відповідають новій методології формування особистості. Вчитель має вміти бачити високий особистий смисл всього, що відбувається в процесі професійної діяльності – це важлива здатність професіонала своєї справи, особливо вчителя, ключової фігури освіти, яка володіє своїм предметом, орієнтується у відповідній галузі знань, здійснює інтеграцію в рамках суміжних дисциплін, будує навчальні плани, формує в учнів навички самоосвіти та має піднести у своїй творчій індивідуальності освіту на вищий щабель (Dubaseniuk, 2014, Bekh, 2003).

Формування особистості людини триває все життя, але період навчання у вищій школі відіграє особливу роль у цьому процесі (розвиваються і формуються якості спеціаліста, що забезпечать подальший розвиток особистості у професійній діяльності). Тут маємо звернути особливу увагу на освітнє середовище закладу вищої освіти, що має забезпечити гармонійний розвиток студента і як особистості, і як фахівця. При цьому важливим механізмом ефективності професійної підготовки студентів є мотиваційна спрямованість їх діяльності, що має постійно знаходитися в центрі уваги вищої школи (Dubinka, 2014, p. 85).

У процесі професійної підготовки фахівців соціальної сфери відбуваються зміни у ціннісній сфері особистості студентів, їх образу «Я» відбувається перерозподіл співвідношення мотивів до мети діяльності, утворення особистісного смислу дій, що забезпечує смислоутворююча функція. Смислоутворююча функція відповідає за збереження вищого смислу людської активності та забезпечує її пролонгованість (Morenko, 2017, p. 358).

Освітнє середовище професійної підготовки майбутніх учителів – цілісна педагогічно-організована система умов, що забезпечують активну взаємодію суб'єктів освітнього процесу в межах освітнього простору закладу, спрямовану на професійний і особистісний розвиток майбутнього вчителя та формування його готовності до професійної діяльності. взаємодію між усіма його суб'єктами і забезпечують ефективно функціонування форм, методів та засобів освітнього процесу з метою досягнення цілей його суб'єктів, фактор розвитку особистісних

компетенцій студентів, що є системою умов, які впливають на розвиток індивіда. Основна мета створення освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи – якісна професійна підготовка майбутнього педагога (Iaroshynska, 2014, p. 116). У своїй дослідженні О.О. Ярошинська зазначає, що процес розвитку особистісних компетенцій виявляється в розвитку здатності вирішувати різні проблеми з використанням ресурсів освітнього середовища і наданою можливістю вибору, коли людина вдосконалює свої стосунки з іншими людьми, стаючи більш компетентною. Максимальне наближення навчання до професійної діяльності, вирішення у процесі навчання конкретних виробничих ситуацій та професійна придатність – це саме ті фактори, які сприятимуть формуванню компетентного фахівця. У наукових дослідженнях підкреслюється діалектична єдність особистісного і професійного у підготовці майбутніх фахівців.

На думку О. Дубасенюк, набуття професійної компетентності вчителя сприяє розвитку здатності вчителя до ефективного здійснення своєї професійної діяльності, володіння ним цілісною системою знань, умінь і навичок, що визначають сформованість його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування й особистості вчителя як носія визначених цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості. Професор М. Букач вважає що професійна компетентність має складатися, як зі сформованості в майбутнього фахівця системи психічних властивостей, так і єдності теоретичної та практичної готовності до здійснення професійної діяльності (Dubaseniuk, 2014).

Педагоги початкової школи мають особисто здобути відповідні компетентності в процесі здобуття вищої освіти, що є обов'язковими складовими педагогічної майстерності. За дослідженням Н.В. Теличко обов'язковими компонентами професійної компетентності як базової основи формування педагогічної майстерності є: мотивація студентів, знання підготовленість студентів до самостійного майстерного виконання педагогічної діяльності, елементи педагогічної техніки, комунікативний та рефлексивний компоненти тощо (Telychko, 2014).

Проблема підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів розглядається

в різних аспектах. Педагогічний професіоналізм, педагогічна компетентність – це категорії, пов'язані з професією вчителя, отже, і появу їх можна розглядати в контексті безперервної педагогічної освіти й педагогічної діяльності, вимог до вчителя і його підготовки. Поняття професійної компетентності педагога виражає єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності й характеризує його професіоналізм. Професійна компетентність педагога визначається обсягом компетенцій, колом повноважень у сфері професійної діяльності, що окреслюють індивідуальний стиль роботи, спосіб досягнення освітньої мети, забезпечують якість і ефективність професійної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів здійснюється з урахуванням Державного стандарту початкової середньої освіти (2020), що втілює сучасний підхід до визначення переліку та опису загальних (громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька) і професійних компетентностей вчителя. Щоб системно й ефективно спрямовувати навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів на формування конкретних компетентностей.

Заслугове на увагу твердження, що професійна компетентність студента закладу вищої освіти трансформується у професійну компетентність вчителя початкових класів, і у національно-патріотичну компетентність молодшого школяра. Цей взаємозв'язок визначений Концепцією, як комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини. Треба зазначити, що учні – це майбутні громадяни України, яким для успішного втілення своїх ідей необхідна здатність творчо підходити до розв'язання будь-яких задач.

Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року закріплено оновлені пріоритети освіти, що зосереджуються на інноваційності освітнього процесу та використанні передового наукового знання, на організації освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства, толе-

рантності, на залученні учнів до активної соціальної дії, особистісного самовдосконалення й навчання впродовж життя (Kontseptsiiia, 2016).

Нині у світовій практиці ефективність освіти пов'язується з реалізацією компетентнісного підходу. «Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (Entsyklopediia osvity, 2008).

У світовому досвіді склалось розуміння компетентності як інтегрованого результату освіти, при засвоєнні особистістю. Ключові компетентності пов'язують воедино особистісне і соціальне в освіті, відображають комплексне оволодіння сукупністю способів діяльності, що створює передумови для розроблення індикаторів їх вимірювання; вони виявляються не взагалі, а в конкретній справі чи ситуації; набуваються молодого людиною не лише під час вивчення предметів, але й засобами неформальної освіти, впливу середовища тощо.

Компетентнісний підхід – організація освітнього процесу на засвоєння дитиною конкретних навчальних ресурсів – знань, умінь, формування досвіду, рівень засвоєння яких дає можливість діяти адекватно у певних навчальних і життєвих ситуаціях. (Haidamaka, 2022)

Реалізація компетентнісного підходу в НУШ є одним з провідних підходів у навчання сучасних дітей. У нормативно-правових документах зазначається, що навчання і набуття будь яких знань та виховання ставлень має відбуватися черне особисту діяльність дитини для набуття нею життєвих компетенцій. Компетентнісний підхід без реалізації діяльнісного підходу неможливий.

Діяльнісний підхід у навчанні – методи навчання, в основі яких покладено: «дитина не отримує знання у готовому вигляді, а здобуває їх сама у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності» (Haidamaka, 2022).

Діяльнісний складник є ядром кожної компетентності, адже він найбільшою мірою забезпечує формування здатності учня діяти. Його операційним механізмом є дії, операції, уміння, навички. Між ними існує тісний зв'язок, який необхідно враховувати у процесі розроблення міжпредметних завдань і методики формування в учнів діяльнісного складника компетентності,

їх використання створює передумови для оволодіння молодшими школярами універсальними вміннями, які мають широку сферу застосування, формуються та розвиваються на міжпредметній основі (Savchenko, 2017).

Найбільш ефективними методами у навчанні, на думку науковців теоретиків і практиків є інтерактивні технології, бо ставлять того, хто шукає знань, в активну позицію їх самостійного освоєння. Інтерактивні технології можна представити як різновид активних методів навчання. Суть інтерактивних технологій полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. Це співнавчання (колективне, кооперативне, навчання у співпраці), в якому і вчитель і учні є суб'єктами. Основне джерело мотивації навчання стає внутрішнім – це інтерес самого учня. Значно підвищується роль особистості педагога – педагог більше розкривається перед учнями, виступає як лідер, організатор. Основною технологією формування ключових професійних компетенцій, як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, є проектна технологія. Основна цінність проектною технології навчання полягає в тому, що вона орієнтує учасників на створення певного матеріального або інтелектуального продукту, а не на просте вивчення певної теми. На шляху до мети учасники мають актуалізувати або здобути нові необхідні знання, радитись з педагогом і між собою, виконувати індивідуально чи в групах

пізнавальну, дослідницьку, конструкторську та іншу роботу.

Проектна технологія забезпечує компетентнісний підхід через діяльнісний складник для оволодіння молодшими школярами універсальними вміннями, які мають широку сферу застосування, формуються та розвиваються на міжпредметній основі.

Висновки із цього дослідження й подальші перспективи в цьому напрямі. Ефективний розвиток педагогічного професіоналізму та педагогічної компетентності сприятиме зростанню компетентних випускників нової української школи. «Педагогічні працівники, – зазначається в Державній національній програмі «Освіта», – мають стати основною рушійною силою відродження та створення якісно нової національної системи освіти». Забезпечити навчальний процес у такому ракурсі може тільки професіонал, який здобув якісну освіту. Роль вчителя, рівень його компетентності, патріотичних поглядів, переконань, прийняття базових цінностей української держави і громадянського суспільства та постулатів, які їх відображають (свобода, рівність, братерство, тощо) залишаються важливими складовими національно-патріотичного виховання.

Подальшого розгляду потребують питання національно-патріотичного виховання дітей в умовах війни, трансформація цінностей шляхом формування ключових компетентностей та універсальних вмінь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех. І.Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади : навч.-метод. посібник. Київ : Либідь, 2003. 344 с.
2. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України ; Головний редактор В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Козакова Н.Б. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів. Методика та технологія. URL : https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/31210/ (дата звернення: 21.11.2022).
4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 06 червня 2022 року № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n7> (дата звернення: 17.09.2022).
5. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України : Лист МОН від 10.06.2022 № 1/6267-22 URL: <https://drive.google.com/file/d/1XVeAD492Hj-Wy3o2PxFMX2L7bBbx5enC/view> (дата звернення: 07.11.2022).
6. Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н.р. : Лист МОН від 10.08.2022 № 1/9105-22 URL: https://drive.google.com/file/d/1HvuZxzpuZyaikyJxE_88rbZDT8J8RbdP/view
7. Моренко О.М. Розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців як педагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2018. № 1(1). С. 361–364.
8. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти затверджено : постанова Каб. Мін. УКРАЇНИ від 21 лютого 2018 року № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.10.2022).

9. Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)" : затверджено Наказом Мінекономіки від 23.12.2020 року № 2736. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

10. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX: редакція від 01.07.2022, підстава-2315-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 07.10.2022).

11. Теличко Н.В. Професійна компетентність як базова основа педагогічної майстерності вчителя початкових класів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199(1). С. 376–383. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2014_199%281%29__61 (дата звернення: 15.11.2022).

12. Шевчук Т.Є. Громадянська компетентність як елемент формування особистості майбутніх фахівців. «Young Scientist» № 4.1 (56.1) April, 2018. С. 85–88.

REFERENCES:

1. Bekh. I.D. (2003). *Vykhovannia osobystosti*. Kn. 2 : Osobystisno oriientovanyi pidkhdid : naukovo-praktychni zasady : navch.-metod. posibnyk. Kyiv : Lybid, 344 s. [in Ukrainian]

2. *Entsyklopediia osvity*. (2008). Akad. ped. nauk Ukrainy ; Holovnyi redaktor V.H. Kremen. Kyiv : Yurinkom Inter. 1040 s. [in Ukrainian]

3. Kozakova N.B. Realizatsiia kompetentnisnoho pidkhdodu v navchanni molodshykh shkoliariv. *Metodyka ta tekhnolohiia*. URL: https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/31210/ (data zvernennia: 21.11.2022). [in Ukrainian]

4. Kontseptsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy : zatverdzheno Nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 06 chervnia 2022 roku № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n7> (data zvernennia: 17.09.2022). [in Ukrainian]

5. Pro deiaki pytannia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v zakladakh osvity Ukrainy : Lyst MON vid 10.06.2022 № 1/6267-22 URL: <https://drive.google.com/file/d/1XVeAD492Hj-Wy3o2PxFMX2L7bBbx5enC/view> (data zvernennia: 07.11.2022). [in Ukrainian]

6. Shchodo orhanizatsii vykhovnoho protsesu v zakladakh osvity u 2022/2023 n.r. : Lyst MON vid 10.08.2022 № 1/9105-22 URL: https://drive.google.com/file/d/1HvuXzpuZyaiyJJxE_88rbZDT8J8RbdP/view [in Ukrainian].

7. Morenko O.M. (2018) Rozvytok profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv yak pedahohichna problema. *Molodyi vchenyi*. № 1(1). S. 361–364. [in Ukrainian]

8. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї osvity zatverdzheno : postanova Kab. Min. UKRAINY vid 21 liutoho 2018 roku № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 12.10.2022). [in Ukrainian]

9. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)" : zatverdzheno Nakazom Minekonomiky vid 23.12.2020 roku № 2736. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (data zvernennia: 15.10.2022). [in Ukrainian]

10. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu : Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 № 463-IX: redaktsiia vid 01.07.2022, pidstava-2315-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (data zvernennia: 07.10.2022). [in Ukrainian]

11. Telychko N.V. Profesiina kompetentnist yak bazova osnova pedahohichnoi maisternosti vchytelia pochatkovykh klasiv. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*. Seriia : Pedahohika, psykholohiia, filozofiia. 2014. Vyp. 199(1). S. 376–383. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2014_199%281%29__61 (data zvernennia: 15.11.2022). [in Ukrainian]

12. Shevchuk T.E. (2018) Hromadianska kompetentnist yak element formuvannia osobystosti maibutnikh fakhivtsiv. «Young Scientist» № 4.1 (56.1) April, S. 85–88. [in Ukrainian]

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА**Валентина БОРОВА**ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОРИГУВАННІ
ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....3**Марія ФЕНКО, Зоряна МАЦЮК**

ЕЛЕМЕНТИ ЕЙДЕТИКИ У СИСТЕМІ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ...9

РОЗДІЛ 2
ПОЧАТКОВА ОСВІТА**Надія АНТОНЮК, Надія ПУШКАР**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ,
ПРИЧИНИ ПОРУШЕННЯ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ.....17**Оксана ДАНИЛЮК, Юлія ЛОЗА, Лариса КУПЧИК**КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
У СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....25**Ольга КАЧЕРОВА, Тетяна ФАТЬЯНОВА**ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗА РАХУНОК ПОЄДНАННЯ
МИСТЕЦТВА ТА МОЖЛИВОСТЕЙ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ, ТЕХНОЛОГІЇ МУЛЬТИМЕДІА.....30**Ольга МОРЕНКО**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-
ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД.....36**Раїса ПРИМА, Софія ОГРЕБЧУК**

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ УЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....44

Наталія СЕНЧИНА

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ.....50

Наталія СТАСІВ, Тарас ВІЙЧУК

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МАТЕМАТИКИ.....57

РОЗДІЛ 3
СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА**Юрій БОЙЧУК, Наталія НАУМЕНКО, Людмила ДРОЖИК**НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ПРЕДМЕТНО-ПРАКТИЧНОЇ
ТА ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....64**Олена ДАВИДЕНКО**ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ПЕРЕКЛАДАЧІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
НА ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ.....75**Володимир КАЛАШНЮК, Володимир ШТИХАЛЮК**

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....80

Вікторія КОВАЛЕНКООСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ СТАРШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....85**Лариса МЕЛЬНИК, Тетяна РОМАНЧУК**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ УЯВИ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРІ
НА ФОРТЕПІАНО.....91**Тамара РОМЕНСЬКА**

СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙНИ.....96

Олена ГОРОШКІНА, Ніна ГОЛУБПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КОМПЕТЕНТІСНОГО
НАВЧАННЯ РИТОРИКИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....102

CONTENTS

SECTION 1 PRE-SCHOOL EDUCATION

Valentyna BOROVA

THE USE OF MODELING IN THE PEDAGOGICAL CORRECTION
OF THE OLDER PRESCHOOL CHILDREN'S SPEECH SOUND CULTURE.....3

Mariia FENKO, Zoriana MATSIUK

ELEMENTS OF EIDETICS IN THE SYSTEM OF LANGUAGE DEVELOPMENT
OF PRESCHOOL CHILDREN..... 9

SECTION 2 PRIMARY EDUCATION

Nadia ANTONIUK, Nadia PUSHKAR

ACADEMIC INTEGRITY IN THE DOMESTIC EDUCATIONAL SPACE,
CAUSES OF VIOLATIONS AND WAYS OF FORMATION.....17

Oksana DANYLIUK, Yuliia LOZA, Larysa KUPCHYK

THE CULTURE OF PROFESSIONAL COMMUNICATION
OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE PROFESSIONAL TRAINING SYSTEM.....25

Olga KACHEROVA, Tatiana FATIANOVA

AESTHETIC EDUCATION OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS THROUGH COMBINATION
OF ART AND OPPORTUNITIES OF COMPUTER GRAPHICS, MULTIMEDIA TECHNOLOGY.....30

Olha MORENKO

PREPARATORY TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL BEFORE THE IMPLEMENTATION
OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS: A COMPETENT APPROACH..... 36

Raisa PRIMA, Sofia OGREBCHUK

ECONOMIC EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL PUPILS BY MEANS OF MATHEMATICS.....44

Natalia SENCHYNA

INDIVIDUAL STYLE OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL TEACHER: THEORETICAL ASPECTS.....50

Nataliya STASIV, Taras VIICHUK

TEACHER DIGITAL LITERACY THROUGH THE PRISM OF PROFESSIONAL REFLECTION.....57

SECTION 3 SPECIAL EDUCATION

Yurii BOICHUK, Nataliia NAUMENKO, Liudmyla DROZHUK

DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF DIALOGIC SPEECH
OF SENIOR PRESCHOOLERS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES
IN THE CONDITIONS OF SUBJECT-PRACTICAL AND GAME ACTIVITIES.....64

Olena DAVYDENKO

USE OF ONLINE TRANSLATORS DURING LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN TECHNICAL
SPECIALTIES.....75

Volodymyr KALASHNYUK

DEVELOPMENT OF THE CREATIVE FEATURE OF YOUTH BY MEANS OF MUSICAL PEDAGOGY....80

Viktoriia KOVALENKO

PECULIARITIES OF THE BEHAVIOR SCHOOL AGE CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITY.....85

Larisa MELNIK, Tetyana ROMANCHUK

FORMATION OF CREATIVE IMAGINATION AMONG APPLICANTS
FOR EDUCATION IN THE PROCESS OF LEARNING TO PLAY THE PIANO.....91

Tamara ROMENSKA

SOCIO-CULTURAL REHABILITATION OF CHILDREN WITH DISABILITIES IN WAR CONDITIONS...96

Olena GOROSHKINA, Nina HOLUB

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE USE OF COMPETENT TEACHING METHODS
OF RHETORIC IN UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS.....102

ACTA PAEDAGOGICA VOLYNIENSES

Випуск 6

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Алла Олександрівна Марєєва

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 13,25. Замов. № 0223/081. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.